

kwartaal
2

jaar
1984

**Kwartaaloverzicht
binnenlandse veiligheidsdienst**

KWARTAALOVERZICHT

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

2e KWARTAAL 1984

No. 1735.733

INDEX KWARTAALOVERZICHT 2e KWARTAAL 1984

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

De aanwezigheid van wetenschappers en studenten uit de Volksrepubliek China in Nederland	1
---	---

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

Actualiteitsverlies Eurocommunisme	8
(Ex-) Bond van Dienstplichtigen	14

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

Marokkaanse parlementsverkiezingen	19
Ontwikkelingen binnen de "Beweging"	25
Woensdrecht en de kruisraketten	29

I.

ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

DE AANWEZIGHEID VAN WETENSCHAPPERS EN STUDENTEN UIT DE VOLKS-
REPUBLIEK CHINA IN NEDERLAND

Inleiding

In februari 1979 arriveerde in Nederland een groep van 20 studenten variërend in leeftijd van 17 - 20 jaar uit de Volksrepubliek China. Direct na hun aankomst begonnen deze jonge Chinezen met een speciaal voor hen opgezette "stoom"-cursus Nederlands. Deze cursus moest hen in staat stellen in deze korte tijd een basiskennis van het Nederlands te verwerven, zodat men kon ingeschreven worden aan de TH-Delft en een technische opleiding volgen.

**Stoomcursus
Nederlands...**
Chinese studenten in Nederland

Na deze groep jonge studenten arriveerden er vanaf augustus 1979 regelmatig zogenaamde "post-graduate"-studenten in Nederland: Chinese academici van 35 jaar en ouder, die in China al actief waren geweest in het onderwijs of verbonden waren geweest aan wetenschappelijke instituten en onderzoekscentra. Verspreid over tal van Nederlandse centra van wetenschap en techniek namen en nemen deze Chinese wetenschappers deel aan wetenschappelijke projecten, maken speciale studies of bekwamen zich in technieken en methodieken. Hun verblijf in Nederland varieert van enkele maanden tot enkele jaren. Sommigen schreven hier hun proefschrift en promoveerden.

Op 1 juni 1984 bedroeg het aantal in Nederland verblijvende Chinese wetenschappers en studenten uit de Volksrepubliek 98.

Tussen 1979 en 1984 keerden ongeveer tachtig personen naar China terug na het voltooien van een studieopdracht in ons land.

De wetenschappelijke belangstelling van de in Nederland studerende Chinese studenten en wetenschappers bestrijkt een breed gebied. Een wat ruwe schets geeft het volgende beeld:

Electronica/Computerkunde/Automatisering	19	studerenden
Verschillende takken van Bouwkunde	14	"
Fysica/Kernfysica/Wis- en Natuurkunde	23	"
Geneeskunde	10	"
Landbouw	9	"
Lucht- en Ruimtevaart	5	"
Photogrammetry/Cartography	5	"
Talen	5	"
Geologie	4	"
Overigen	4	"

Niet alleen Nederland werd en wordt vanaf 1979 bezocht door Chinese wetenschappers. Kleinere of grotere groepen Chinezen uit de Volksrepubliek studeren sinds 1979 aan universiteiten in Noord-Amerika, Japan en West-Europa.
Vanwaar deze ontwikkeling?

Culturele Revolutie

De Chinese culturele revolutie van 1966 - 1976 heeft aan China grote schade toegebracht op welhaast elk gebied van het maatschappelijk leven, niet in het minst aan het Chinese onderwijs en de wetenschapsbeoefening.

Het is niet overdreven te stellen dat gedurende deze 10-jarige periode normaal onderwijs en normale wetenschappelijke activiteit in China bijna onmogelijk is geweest. Dit betekent, dat een hele generatie van jonge mensen verstoken is gebleven van een adequate opleiding en dat reeds afgestudeerden tien jaar lang in hun wetenschappelijke ontwikkeling hebben stilgestaan.

Nà 1976 (nà de val van de Bende van Vier) realiseerden China's nieuwe leiders zich, dat China's achterstand op het gebied van wetenschap en techniek door de culturele revolutie sterk vergroot was. Bovendien was er in China een ontstellend gebrek ontstaan aan vakmensen, die in staat waren in het onderwijs de moderne kennis en technieken uit te dragen, waardoor de opbouw van China als een moderne eersterangs natie nog verder werd bedreigd.

Want dat was het doel wat China zich stelde; zo spoedig mogelijk uit te groeien tot een moderne wereldmacht met een moderne industrie, een modern leger en een modern communicatiesysteem. Dit alles zou zoveel mogelijk op eigen kracht moeten geschieden. Men wilde zo min mogelijk afhankelijk zijn van buitenlands kapitaal en in het eigen land verblijvende buitenlandse deskundigen. Wetenschap en moderne technieken besloot men uit het buitenland te gaan halen.

Overeenkomst Nederland-China

Om het kader te scheppen waarbinnen de wetenschappelijke uitwisseling tussen Nederland en China probleemloos zou kunnen verlopen voerden Nederlanders en Chinezen sinds 1977 besprekingen. Deze contacten mondde in 1980 uit in een drietal memoranda, die ondermeer voorzagen in de oprichting van een Chinees-Nederlands comité, bestaande uit vertegenwoordigers van het Ministerie van Onderwijs en de Koninklijke Academie van Wetenschappen enerzijds en representanten van de Academia Sinica en de Chinese Academie van Sociale Wetenschappen anderzijds. Dit comité stelde concrete lijnen vast voor de uitwisseling. De memoranda voorzien in de uitwisseling van eerstejaarsstudenten, van doctoraal studenten en van geleerden.

Voorts werden er bepalingen in opgenomen over "Joint-Research"-projecten, uitwisseling van wetenschappelijke informatie, uitwisseling van ervaringen en over interuniversitaire contacten.

Ofschoon het Chinees-Nederlands uitwisselingsprogramma nadrukkelijk gebaseerd is op reciprociteit is het aantal Chinese studenten in Nederland veel groter dan het aantal Nederlanders, dat een studie maakt in China. Dat is niet verbazingwekkend want juist door de

中 华 人 民 共 和 国

achterstand van China op vele terreinen zijn de mogelijkheden, die China aan Nederland kan bieden vrijwel beperkt tot studies op het gebied van de Chinese taal en cultuur.

Overigens is bij uitwisseling gebleken dat de Chinese diplomatieke vertegenwoordiging in Den Haag een uitstekende documentatie heeft opgebouwd van wat Nederland te bieden heeft op het gebied van wetenschap en techniek: men weet nauwkeurig wat er is, waar het is en langs welke wegen men er kan komen. Gebleken is ook dat de Chinezen over vele uitstekende contacten beschikken binnen de Nederlandse academische wereld, die gaarne bereid zijn de Chinese autoriteiten te helpen bij het plaatsen van studenten en wetenschappers.

Afgaande op de relaties tussen de studenten/wetenschappers en de ambassadefunctionarissen onderling kan vastgesteld worden dat zij allen uit eenzelfde laag van de Chinese maatschappij komen. Zij zijn grotendeels afkomstig uit het in en rond Peking geconcentreerde partijkader: hun families wonen vaak in elkaars buurt in de beschermde elitewijk van Peking. Leden van deze families bekleden belangrijke posten op de regeringsbureaus of zijn verbonden aan wetenschappelijke instituten. De belangrijkheid van de familie van een student kan vaak afgeleid worden uit de behandeling die de student van de zijde van ambassadefunctionarissen ontvangt.

Het studentenkantoor in Delft

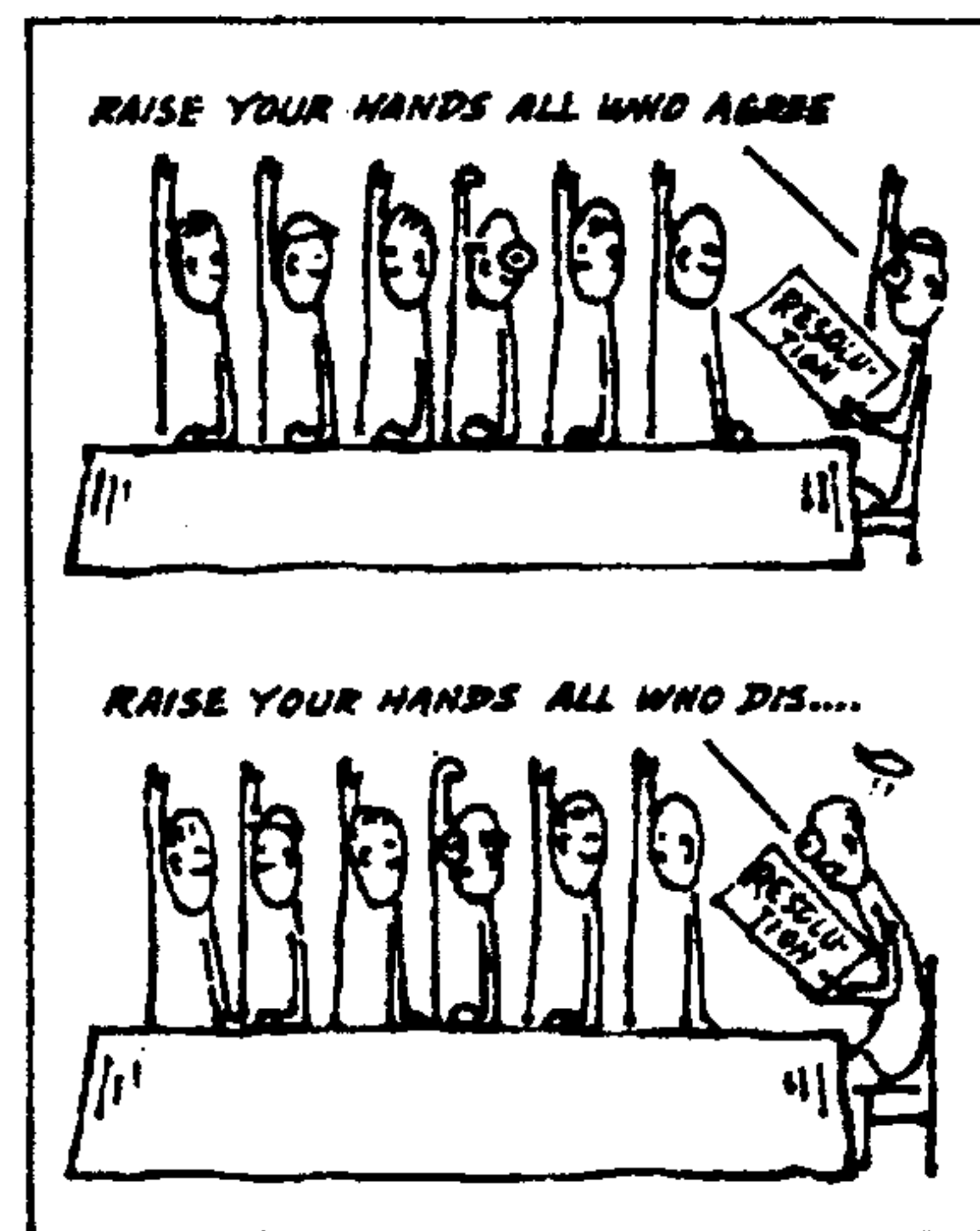
Het centrale punt van de in Nederland verblijvende Chinese "wetenschappelijke" gemeenschap is het studentenkantoor in Delft, tevens studentenhuys van de 20 Chinese studenten, die in 1978 in Delft kwamen studeren. Aan het hoofd van dit studentenkantoor staat een door

het Chinese Ministerie van Onderwijs uitgezonden functionaris, die formeel verbonden is aan de Chinese ambassade in Den Haag. Deze functionaris heeft diplomatieke status, woont officieel in Den Haag, maar verblijft en werkt in Delft.

Hij heeft als een soort studieprefect, de taak om namens het Ministerie van Onderwijs toezicht te houden op en controle uit te oefenen over het doen en laten van de studenten en wetenschappers. Deze taak beperkt zich niet slechts tot hun studieprestaties, maar heeft vooral betrekking op hun sociale, maatschappelijke en politieke activiteiten. Op die wijze tracht hij de discipline te handhaven en te voorkomen dat uitgezonden personen proberen zich blijvend in ons land te vestigen.

Om effectief toezicht mogelijk te maken zijn de studenten georganiseerd in de Communistische Jeugdliga. Deze staat onder directe leiding van de studieprefect. De wetenschappers zijn georganiseerd in plaatselijk "partijbranches". Naar analogie van de partijstructuur in China worden deze partijbranches geleid door een secretaris, die tevens een toezichthoudende en controlerende taak heeft.

Van alle vergaderingen van de Communistische Jeugdliga en de partijbranches moeten verslagen gemaakt worden, die opgestuurd worden naar de studieprefect. Onderwerpen, die aan de orde komen zijn van partij-politiek en disciplinaire aard. Naast deze rapportage krijgt de studieprefect ook nog inlichtingen via een systeem van wederzijdse controle, waarbij men over zichzelf en anderen moet rapporteren. Voorts zijn zowel studenten als wetenschappers onderworpen aan een reglement, dat bepaalt, dat men bij tal van gelegenheden rug-gespraak moet houden met de leiding, alvorens een beslissing te mogen nemen. Dit betreft vooral het kiezen van huisvesting (voor de wetenschappers), het aanschaffen van boeken en ander studiemateriaal, het maken van reizen, het afleggen van bezoeken en de vrijetijdsbesteding.

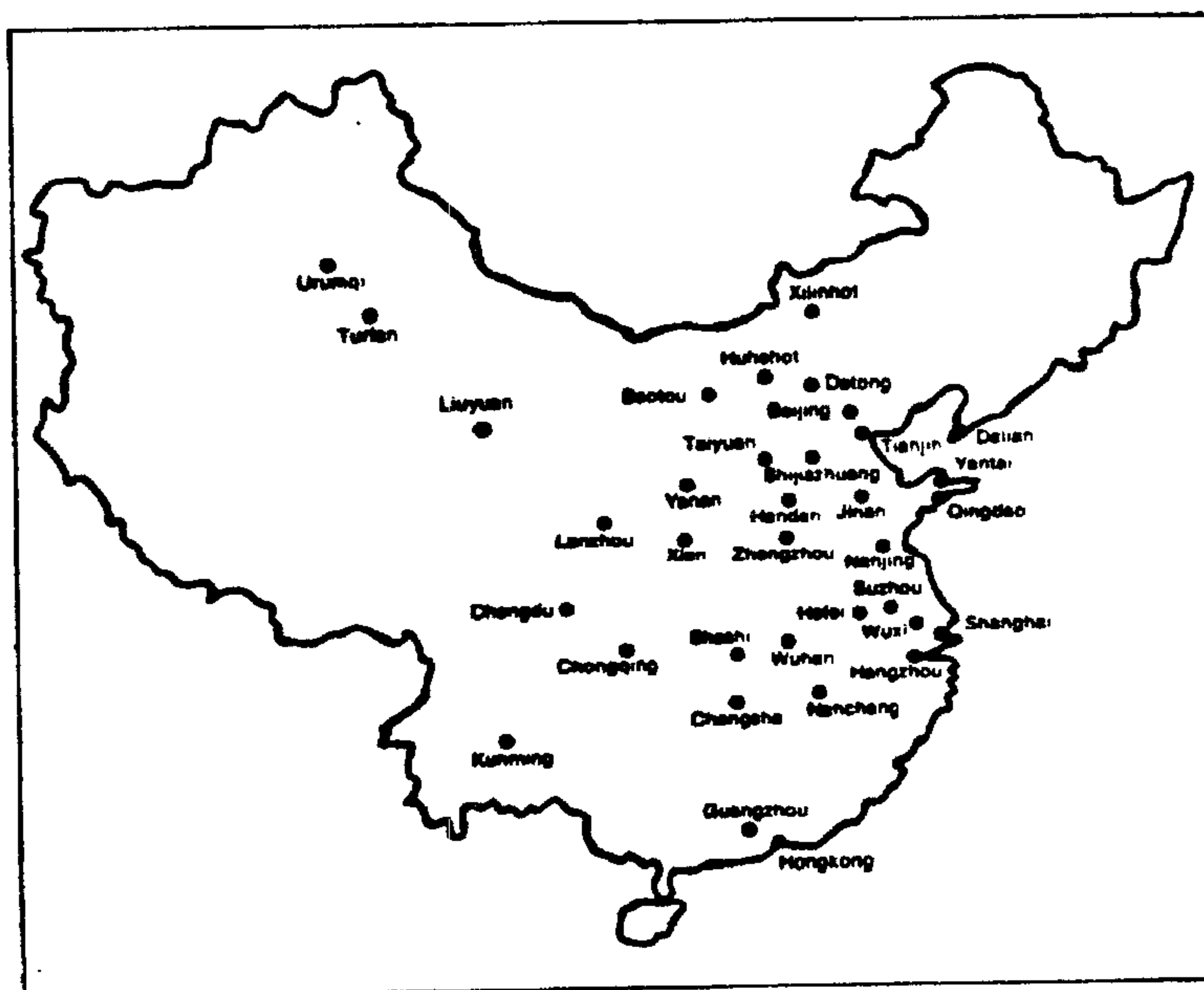

Relatie met Nederlanders

De indruk bestaat, dat de Chinese studenten/wetenschappers er goed opstaan: weinig of geen conflicten worden geconstateerd in de relatie van de Chinezen met hun medestudenten, begeleidende docenten en andere Nederlanders, waarmee zij in contact komen.

De studenten en wetenschappers zijn zeer bedacht op het aankweken en onderhouden van nuttige relaties en vanuit de leiding krijgen zij daar ook alle ruimte voor. Er is geld beschikbaar voor relatiegeschenken en met suggesties en aanwijzingen worden de wetenschappers geholpen bij het opbouwen van een goede verstandhouding met hun omgeving: het docentenkorps, de professoren, de administratieve krachten op wetenschappelijke instituten etc.

Deze harmonieuze opstelling heeft omgekeerd tot gevolg dat de Chinezen door Nederlandse collega's met voorkomendheid en vriendelijkheid worden behandeld. Men wordt alle ruimte gegeven om hun studie vlot te laten verlopen en vaak is men bereid meer tijd en moeite aan de Chinezen te besteden dan men strikt genomen verplicht is.

De Chinese student/wetenschapper behaalt doorgaans zeer goede resultaten bij zijn studie. Hij moet er wel hard voor werken, ook al omdat het niveau van het in China genoten onderwijs lager is dan het Nederlandse.

Vooral gedurende de eerste jaren van de wetenschappelijke uitwisseling Nederland-China bleek, dat verschillende wetenschappers, als gevolg van de ervaringen tijdens de culturele revolutie in China, onder grote psychische druk stonden. Sommigen vertoonden tekenen van traumatische angsten. Daarnaast was er angst om bij het contact met Nederlanders in politiek opzicht in de fout te gaan; angst, om object van belangstelling te zijn van Nederlandse inlichtingendiensten.

Twee wetenschappers zijn in overspannen toestand voortijdig onder begeleiding terug naar China gebracht.

Conclusie

De komst van groepen wetenschappers uit een totalitair, communistisch land trekt als haast vanzelfsprekend de aandacht van een veiligheidsdienst.

Tot nog toe kon niet geconstateerd worden dat deze Chinese wetenschappers er op uit zijn materiaal te verzamelen, waarvan het belang van de Staat geheimhouding vergt.

Evenmin is clandestien of subversief optreden gebleken. Wel zijn er veel contacten gelegd, die later voor inlichtingenactiviteiten uitstekende uitgangspunten kunnen gaan worden.

De Dienst ziet het dan ook als haar taak een degelijk inzicht in het optreden van Chinese wetenschappers in Nederland te handhaven, zodat ongewenste ontwikkelingen tijdig gesignaleerd kunnen worden.

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

ACTUALITEITSVERLIES EUROCOMMUNISME

De dood van de leider van de Italiaanse CP, BERLINGUER, op 11 juni j.l. heeft opnieuw de aandacht gevestigd op het kwijnende bestaan van een politiek fenomeen dat in de jaren '70 naar voren leek te komen als een serieuze uitdaging voor de Westeuropese democratieën: het eurocommunisme. BERLINGUER immers was een van de belangrijkste vormgevers van dit fenomeen en zijn overlijden bracht menige krant ertoe om ook het eurocommunisme nog eens dood te verklaren. Inderdaad is er wat dit eurocommunisme betreft al een aantal jaren van een vérgaand actualiteitsverlies sprake. Het hier volgende stuk gaat daar nader op in.

Aanvankelijke impact eurocommunisme

De "impact" die het eurocommunisme uitoefende toen het halverwege de jaren '70 op het toneel verscheen, had een ideologische en een politieke kant.

Kijkend naar de ideologische kant dachten vele politieke analisten dat het eurocommunisme met zijn nadruk op onafhankelijkheid tegenover Moskou en zijn claim democratie en socialisme te willen combineren, niet alleen het Westeuropese communisme als geheel zou gaan beïnvloeden maar dat die invloed zich ook zou gaan uitstrekken tot niet-communistisch links en dat daarmee het eurocommunisme een niet te onderschatten uitdaging inhield.

Tegelijkertijd ontwikkelden de electorale vooruitzichten van de drie belangrijkste eurocommunistische partijen, de PCI (Italië), PCF (Frankrijk) en PCE (Spanje), zich zo gunstig dat rond 1977 het reëel lijkende perspectief ontstond dat op korte termijn in twee grote Westeuropese landen, Italië en Frankrijk, half eurocommunistische regeringen zouden aantreden, terwijl de kans dat de PCE in Spanje na FRANCO

een rol van betekenis zou gaan spelen, ook serieus genomen werd. Dat was de directe politieke actualiteit van het eurocommunisme. De dingen verliepen echter anders dan zich toen leek aan te kondigen. Het eurocommunisme kreeg al spoedig te kampen met een ideologisch en politiek actualiteitsverlies en rond 1980 kon van een duidelijke terugval gesproken worden, een terugval die zich tot nu toe heeft voortgezet.

Politiek actualiteitsverlies

Deze voor het eurocommunisme ongunstige ontwikkeling werd ingeleid door een reeks teleurstellende verkiezingsresultaten van de drie belangrijkste, al genoemde, eurocommunistische partijen, die van Spanje, Frankrijk en Italië.

In Spanje scoorde de PCE bij de verkiezingen van 1977 minder dan 10%. Dat maakte de partij tot een politieke factor van secundair belang. De PCE slaagde er bovendien niet in om in deze situatie verandering te brengen. Integendeel, bij de verkiezingen van 1982, die door de socialisten gewonnen werden, maakte de inmiddels door interne verdeeldheid verzwakte partij een crash vlak onder de 4%.

In Frankrijk begon met de verkiezingen van 1978 eveneens een electorale verliesreeks voor de communistische partij. Weliswaar haalde de PCF - als enige van de drie - in 1981 de regeringsverantwoordelijkheid maar de partij deed dat min of meer als gevangene van de socialisten die de grote winnaars waren van de verkiezingen van dat jaar. De electorale verzwakking van de PCF bleek tenslotte dramatisch bij de Europese verkiezingen van juni j.l. Haalde de partij in 1979 nog 20,5%, nu werd dat gehalveerd tot 11,28%.

Los van deze neerwaartse electorale ontwikkeling, droeg (de regeringsdeelname van) de PCF toch al niet meer bij aan de promotie van het eurocommunisme. De PCF n.l. was in 1981 al een aanzienlijk deel van haar eurocommunistische reputatie kwijt. Steun geven aan de Sovjet-inval in Afghanistan en de repressie in Polen negeren, zoals de PCF deed, mocht immers niet van een eurocommunistische partij worden verwacht.

In Italië had de PCI sinds 1977 steeds meer invloed op de regering gekregen hoewel een feitelijke toetreding tot de regering uitbleef. De moord op Aldo MORO, de christen-democratische leider die positief tegenover samenwerking met de PCI stond, en communistisch verlies bij de verkiezingen van 1979, brachten de christen-democratische partij ertoe opnieuw van samenwerking met de PCI op regeringsniveau af te zien. Het "historisch compromis" - de formule van de PCI voor deze samenwerking - verdween daarmee naar de achtergrond, maar ook het daarna door haar geïntroduceerde "democratisch alternatief" - samenwerking met de socialisten - leidde niet tot succes. De socialisten zochten én vonden - ten koste van de PCI - hun eigen samenwerking met de christen-democraten. Het resultaat was dat de PCI wat regeringsdeelname betreft voorlopig geheel buiten spel is komen te staan. Hierbij moet worden aangetekend dat de PCI met haar winst van bijna 4% bij de laatste Europese verkiezingen haar positie wel heeft versterkt. Of deze winst, mogelijk beïnvloed door de dood van partijleider BERLINGUER vlak voor de verkiezingen, binnenlandse consequenties zal hebben in die zin dat het "historisch compromis" opnieuw in overweging genomen zal gaan worden, staat echter voorlopig nog te bezien.

De stagnatie van het eurocommunisme manifesteerde zich behalve in de weinig fortuinlijke nationaal politieke lotgevallen van de voornaamste drie eurocommunistische partijen, ook in internationaal opzicht. Noch in 1979, toen de eerste verkiezingen voor het Europese parlement plaatsvonden, noch afgelopen juni toen dat voor de tweede keer gebeurde, waren de communistische partijen uit de EG-landen in staat het over een gemeenschappelijk program eens te worden. Ook de Sovjet-invasie in Afghanistan, Polen, het bewapeningsvraagstuk in Europa, etc., bracht de eurocommunistische partijen niet tot enige gezamenlijke verklaring of actie. Er kan dus worden gesteld dat zowel het gebrek aan succes van de afzonderlijke eurocommunistische partijen in de nationale politiek van hun diverse landen, als het feit dat het eurocommunisme er (voorlopig) niet in geslaagd is om als een gemeenschappelijk platform voor het

Westeuropese communisme als geheel te gaan functioneren, ertoe hebben geleid dat de politieke relevantie van het eurocommunisme op het ogenblik sterk is gereduceerd.

Ideologische stagnatie

Ook op ideologisch gebied werd vanaf ongeveer 1980 stagnatie waarneembaar.

In het voorgaande werd al geconstateerd dat de PCF zich achter Moskou opstelde in de kwestie Afghanistan en dat deze partij de repressie in Polen negeerde. In feite was het zo dat de PCF, terwijl zij zichzelf eurocommunistisch bleef noemen, nog aan het eind van de jaren '70 weer in een meer orthodoxe en pro-Sovjetrichting ging koersen. De partij is daarmee tot nu toe doorgegaan.

Tegelijkertijd was de Spaanse CP, die aanvankelijk de koploper was geweest bij het ontwikkelen van eurocommunistische ideeën, steeds minder in staat om op dit punt nog een bijdrage te leveren. De interne verdeeldheid van de PCE en de miserabele electorale prestaties reduceerden de ideologische uitstraling van de partij tot een minimum. Deze gang van zaken leidde ertoe dat de PCI, die zich ook na 1980 bleef inspannen om de eurocommunistische lijn door te trekken, in de PCE steeds minder een partner van betekenis en in de PCF steeds meer een opponent vond. Dit uiteenlopen van de drie aanvankelijk toonaangevende eurocommunistische partijen frustreerde de ontwikkeling van het eurocommunisme als een gemeenschappelijk concept dat aantrekkelijk zou kunnen zijn geweest voor het hele Westeuropese communisme. Op het ogenblik zijn de partijen, die als eurocommunistisch worden aangeduid - de term wordt trouwens weinig meer gebruikt - verdeeld over fundamentele zaken als de manier waarop de omwenteling van de samenleving in socialistische richting tot stand moet worden gebracht, over de vraag hoe met andere politieke krachten moet worden samengewerkt en over de beoordeling van het Oosteuropese "reële socialisme". Daarmee zijn ook de vragen die het eurocommunisme vanaf het begin heeft opgeroepen, met name naar de betrouwbaarheid van z'n democratische prestaties en naar de betekenis van z'n onafhankelijkheidsbetuigingen tegenover Moskou, blijven liggen.

Ook geen antwoord op economische crisis

Het vastlopen van het eurocommunisme manifesteerde zich niet alleen op politiek-ideologisch maar ook op sociaal-economisch gebied. Het eurocommunisme bleek niet in staat om een enigszins geloofwaardig en eigen antwoord te geven op de economische crisis waarmee West-Europa te kampen heeft. Oproepen tot een soort politiek van nationale economische protectie (PCF), aanbevelingen tot uitbreiding van de economische betrekkingen met de Derde Wereld en Oost-Europa (PCE, PCI), anti-EG-reacties (Engelse CP), hebben weinig overtuigends en zeker niets specifiek eurocommunistisch. Samen met de ideologische verdeeldheid is dit achterwege blijven van een eigen antwoord op de huidige economische moeilijkheden niet alleen een uiting van de stagnatie van het eurocommunisme maar tegelijkertijd zeker ook een van de oorzaken daarvan.

Toenemende orthodoxe assertiviteit

Opmerkelijk is dat de terugval van het eurocommunisme de orthodoxe, pro-Sovjetkrachten binnen het Westeuropese communisme ruimte lijkt te geven om zich zelfbewuster en nadrukkelijker te laten gelden dan voorheen. Zo leidden de hiervoor al vermelde tegenstellingen binnen het Spaanse communisme ertoe dat in januari van dit jaar een nieuwe orthodoxe Spaanse CP werd opgericht die zich als concurrent tegenover de eurocommunistische PCE opstelde ^{*)}. Ook in de Engelse, Nederlandse en met minder succes in de Italiaanse en Finse CP roeren zich orthodoxe elementen en groepen. Shows van dogmatische Sovjetaanhankelijkheid zoals de congressen, afgelopen winter, van de Portugese, Westduitse en Oostenrijkse CP dragen aan dit beeld van toenemende orthodoxe assertiviteit bij.

^{*)} Zie over een en ander uitvoeriger het Kwartaaloverzicht BVD, 1984, 1.

Samenvatting

Samenvattend kan worden gezegd dat het eurocommunisme de ideologische en politieke actualiteit die het in de jaren '70 uitstraalde, in de eerste helft van de jaren '80 heeft verloren. Het is er niet in geslaagd het Westeuropese communisme op een nieuw politiek en ideologisch platform te brengen. Het is integendeel verdeeld geraakt en het roept op het ogenblik een toenemende orthodoxe reactie op. Toch mag niet zomaar de conclusie worden getrokken dat het eurocommunisme nu irrelevant geworden is. Onuitgewerkt en omstreden, houdt het toch z'n betekenis als een concept dat een uitweg kan bieden uit het communistische dogmatisme. Daar komt bij dat de PCI, veruit West-Europa's grootste en belangrijkste communistische partij, nog altijd de eurocommunistische koers voortzet en dat dit bovendien de enige communistische partij was die bij de recente Europese verkiezingen winst boekte.

(EX-)BOND VOOR DIENSTPLICHTIGEN

Gedurende een reeks van jaren heeft de Bond voor Dienstplichtigen ("witte"-BVD) gestreefd naar ondermijning van de Krijgsmacht van binnenuit. Met de recente opheffing van de "witte"-BVD rijst de vraag of de doelstellingen en activiteiten van deze organisatie definitief tot het verleden behoren, of dat er slechts sprake is van een beëindigde organisatiestructuur waarvan de leden hun activiteiten voortzetten, zij het onder een andere noemer.

Het tiende congres in november 1980

Reeds vóór het tiende congres van de revolutionaire anti-militaristische "Bond voor Dienstplichtigen", gehouden van 14 tot 16 november 1980, was er discussie ontstaan over de vraag of de "Bond" nog voldoende levensvatbaar zou zijn om door te gaan. De "Bond" had de laatste jaren een aanmerkelijk ledenverlies geleden en de verwachting was dat dat zich zou voortzetten. Verder bleek het de "Bond" op grond van de ervaringen dat toekomstige dienstplichtigen niet nog verder te radicaliseren zouden zijn.

De verwachte crisis werd op het tiende congres nog versterkt door het ontstaan van twee stromingen binnen de "witte"-BVD. De trotskistische stroming, die de "witte"-BVD wenste te zien als een puur propagandistische vereniging die zich aan moest sluiten bij de vakbonden en arbeidersbewegingen en de zogenaamde "Utrecht-stroming" (naar de woonplaats van de meeste aanhangers), die de "witte"-BVD zag als een anti-militaristische organisatie, die vanuit de basis werkt en waarin het "burgerwerk" een directe ondersteuning moet zijn voor het "kazernewerk".*)

*) Het "kazernewerk" wordt uitgevoerd door dienstplichtigen, terwijl het "burgerwerk" wordt verricht door leden buiten de Krijgsmacht.

Het congres stond tenslotte in het teken van het vinden van een compromis tussen beide stromingen. Besloten werd vanuit de eigen standpunten in activiteiten aansluiting te zoeken bij de anti-kernenergiebeweging, de anti-kernwapenbeweging en de Kraakbeweging.

Geconstateerd werd later dat de Utrechtse groep zich vooral ging bezighouden met de anti-kernwapenbeweging, terwijl de trotskistische groep zich juist toelegde op de andere onderwerpen.

Het Komitee Soldaten tegen Kernwapens

Na het congres kwamen enkele leden van de "Utrecht-stroming", met een voorstel tot de opzet van een landelijke groep, die moest bestaan uit "witte"-BVD-leden, sympathisanten en andere activisten tegen kernwapens in het leger. Daarmee beoogden zij samen met andere "actiebewegingen" de anti-militaristische beweging te verbreden. Bij de opzet van de nog te vormen groep werd ingespeeld op plannen van de VVDM^{*)} een actie groep tegen kernwapens te vormen. De acties en doelen van de VVDM waren naar het oordeel van de "Utrecht-stroming" niet vergaand genoeg. Zelf streed men onder de leuze: "Atoomwapens uit Nederland, Nederland uit de NATO". De acties van de VVDM werden desondanks krachtig ondersteund.

Op 10 januari 1981 werd op initiatief van de "Utrecht-stroming" het "Komitee Soldaten tegen Kernwapens" (KStK) opgericht. Naast het verspreiden van informatie, het bevorderen van de discussie over kernbewapening en het bevorderen van

samenwerking met andere organisaties op dat terrein - zoals de anti-kernenergiebeweging - stelde het Komitee zich ten doel acties van soldaten tegen kernwapens te coördineren.

^{*)} VVDM = Vereniging van Dienstplichtige Militairen.

De activiteiten van het KStK richtten zich in eerste instantie op het meedoen aan manifestaties, het ondersteunen van site-wachtweigeraars en het demonstreren in uniform. Onder aanvoering van de uit zeven "witte" BVD-leden tellende leiding ging men er korte tijd later toe over informatie te verzamelen over de concrete nucleaire taken van de krijgsmacht en de wijze van transport van kernwapens. Ook ging men zich meer verdiepen in de gehanteerde militaire strategieën, teneinde effectievere acties te kunnen voeren, al dan niet in samenwerking met groepen uit de anti-kernenergie of vredesbeweging

Oude Stompen tegen Kernwapens - Mobilisatie groepen

In september 1981 constateerde de leiding van het KStK dat de eigen inbreng van het comité in de grote vredesdemonstratie van 21 november 1981 minimaal zou zijn. In overleg met ex-VVDM-bestuurders werd daarom "Ouwe Stompen tegen Kernwapens" (OSK) opgericht, met de bedoeling samen met het KStK actie te gaan voeren. Als "Mobilisatie '81" werden ex-dienstplichtigen opgeroepen in gevechtstenue aan de demonstratie deel te nemen. Men hoopte op die wijze de "Koninklijke Marechaussee" te frustreren

in het aanpakken van in uniform demonstrerende soldaten. Daarnaast werden ex-militairen opgeroepen dienstweigeraar te worden door alsnog hun plunjebalen in te leveren. Op die wijze kon aansluiting met het anti-militaristische "Onkruid" bewerkstelligd worden. Op soortgelijke wijze formeerde men voor de grote vredesdemonstratie van 29 oktober 1983 de "organisatie" Mobilisatie '83. Voor deelname aan die demonstratie werd in samenwerking met de "European Conference of Conscripts Organisations" (ECCO)

ook een groot aantal buitenlandse militairen uitgenodigd.

Voorafgaande aan de grote vredesdemonstratie organiseerde

Mobilisatie '83 op 25 oktober 1983 bij de St. Jans Mavo te Laren een "herhalingsoefening". Bij die gelegenheid werden soldaten en ex-soldaten opgeroepen het uniform te dragen tijdens hun deelname aan de vredesdemonstratie. Dit was niet de laatste activiteit van Mobilisatie '83. Dat bleek in een later verschenen nummer van "De Soldatenkrant",^{x)} waarin ex-soldaten verzocht werden hun mobilisatie-

bestemming bekend te maken, zodat een totaaloverzicht verkregen zou kunnen worden van alle mobilisatiebestemmingen in Nederland.

Vervolgens werden de ex-dienstplichtigen aangespoord om, zodra het besluit van plaatsing van kernwapens in Nederland mocht zijn genomen een beroep te doen op de "Wet Gewetensbezwaren Militaire Dienst". Als blijk van instemming hiermee is gevraagd gevolg te geven aan een algehele mobilisatieoproep, die verschenen is als een "Buitengewone Oproeping" waarin Woensdrecht de mobilisatiebestemming was.

Anti-Militaristisch Tijdschrift

De voornoemde "Utrecht-stroming", kwam in begin 1983 dichterbij verwezenlijking van haar doel, het tot stand brengen van een brede anti-militaristische beweging. Toen werd namelijk het eerste nummer van het Anti-Militaristisch Tijdschrift (AMT) uitgegeven. Inmiddels is de naam van dit kwartaalblad gewijzigd in AMOK, met als ondertitel: Anti Militaristies Tijdschrift. AMOK, het Anti-Militaristies

x) "De Soldatenkrant" was destijds het maandblad uitgegeven door de "witte"-BVD

Onderzoeks Kollektief is feitelijk de nieuwe naam van de Utrechtstroming en haalt de laatste tijd regelmatig de pers met publicaties over veronderstelde activiteiten van Nederlandse inlichtingendiensten.

Opheffing, maar niet het einde

"Het is niet leuk als je tot opheffing moet overgaan wegens ledengebrek. Met zo weinig actieve mensen was geen landelijke organisatie in stand te houden. Vooral geen publiciteit omdat de opheffing van de Bond voor Dienstplichtigen een wrange zaak is", zei een Amsterdams "witte"-BVD-lid tegen een Volkskrant-verslaggever in een interview van 11 januari jl. Het besluit tot opheffing werd door de Landelijke Soldaten Vergadering (LSV)^{*)} van de "witte"-BVD overigens al op 10 december 1983 genomen. De "witte"-BVD is dus inmiddels vaarwel gezegd, maar de vroegere leden hebben de anti-militaristische beweging niet in de steek gelaten.

Bovendien werd door de trotskistische stroming de continuïteit van het anti-militaristische werk binnen de krijgsmacht verzekerd door deze taak op te dragen aan de jongerenorganisatie "Rebel".

"Rebel" is de jongerenorganisatie van de Socialistische Arbeiderspartij (SAP), de Nederlandse afdeling van de 4e (trotskistische) Internationale.

In de overgangsfase hebben de laatste "witte"-BVD-leden zich verplicht hulp aan "Rebel" te bieden. De eerste Rebel-Soldatenkrant is inmiddels al verschenen.

In een onlangs gehouden radio-interview, naar aanleiding van de opheffing van de "witte"-BVD deelde een "Rebel"-lid mede dat - zijns inziens - de tijd van sabotage binnen de krijgsmacht nog niet was afgelopen.

= = =

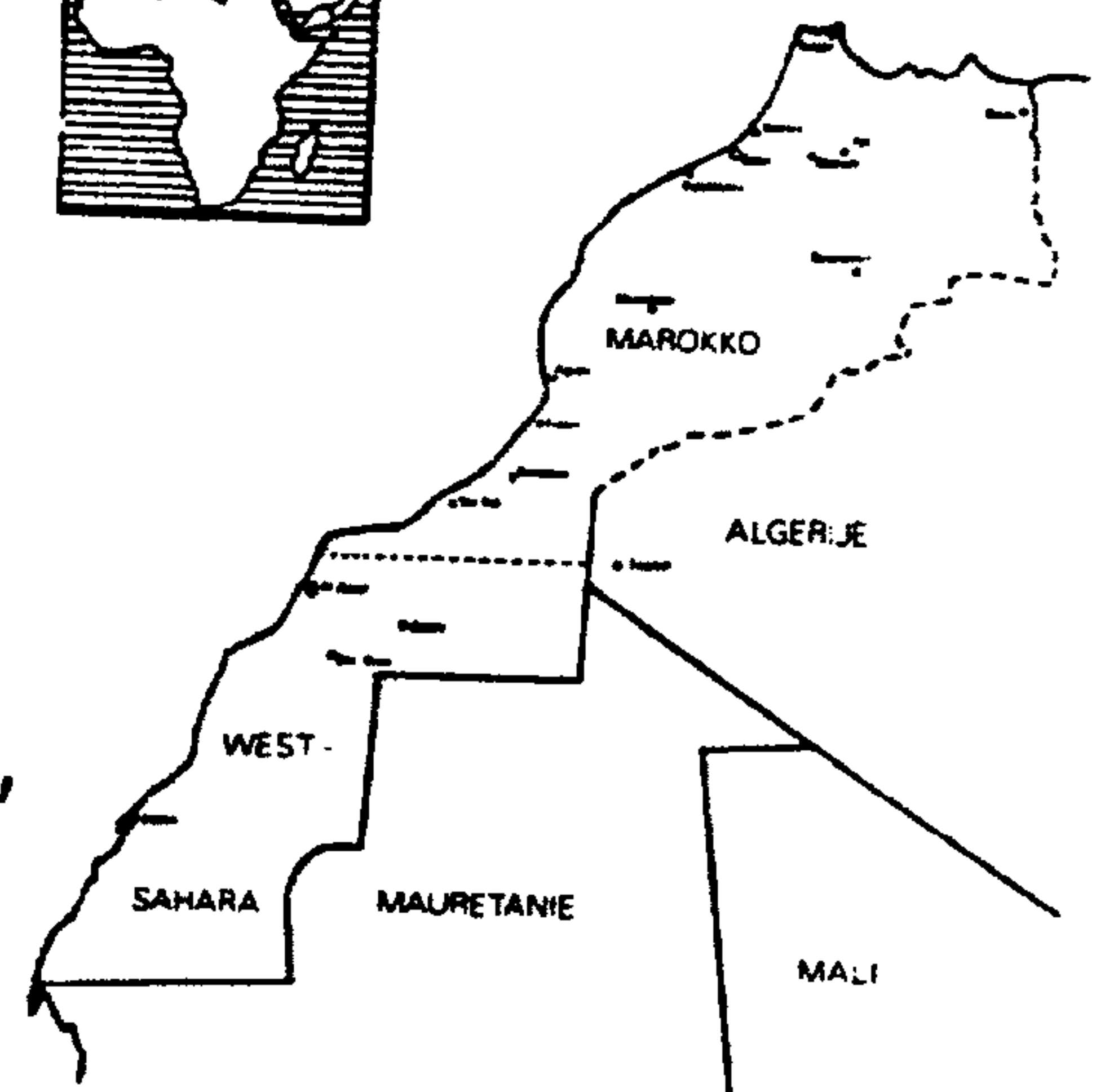
*) De Landelijke Soldaten Vergadering was de maandelijkse vergadering van het bestuur met vertegenwoordigers van afdelingen van de "witte"-BVD.

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

MAROKKAANSE PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Nadat Marokko gedurende enkele tientallen jaren een Frans protectoraatsgebied was geweest, werd het land op 3 maart 1956 onafhankelijk. Bij referendum werd in 1972 de huidige grondwet aangenomen, die echter pas in 1977 van kracht werd. Op grond daarvan noemt Marokko zich een "constitutionele, democratische en sociale monarchie" met als staatsgodsdienst de Islam. De vorst kreeg behalve de positie van staatshoofd, "leider van de gelovigen" en opperbevelhebber van het leger, ook de bevoegdheid de premier en de ministers te benoemen en te ontslaan en de volksvertegenwoordiging te ontbinden. Tevens is hij de hoogste wetgevende autoriteit.

De grondwet verbiedt een één-partij-stelsel, naar aangenomen wordt om te voldoen aan de wens van de monarch om niet geconfronteerd te worden met een als een gesloten machtsblok optredende volksvertegenwoordiging, maar om steeds in staat te kunnen zijn de verschillende politieke partijen desgewenst te manipuleren en tegen elkaar uit te spelen. Die politieke partijen worden overigens slechts gelegaliseerd, wanneer hun doelstellingen niet indruisen tegen de belangen van de monarchie en de Islam. Het binnenkort wellicht plaatsvinden van parlementsverkiezingen in Marokko, kan ook voor de Nederlandse situatie van belang zijn. Omdat voor het eerst buitenslands verblijvende Marokkanen eraan mee zullen mogen doen zullen aspecten van de verkiezingsstrijd in ons land merkbaar kunnen zijn.

Kiesstelsel en verkiezingen

De grondwet van 1977 bepaalt dat het parlement 264 zetels telt waarvan 176 via rechtstreekse verkiezingen worden verdeeld. De overige 88 zetels worden aan de partijen toegewezen door een kiescollege, bestaande uit vertegenwoordigers van de provinciale en gemeenteraden, de kamers van handel en industrie en de vakbeweging.

Bij de verkiezingen kan men zijn stem uitbrengen op een legale partij. Een andere mogelijkheid is te stemmen op zogenaamd onafhankelijke kandidaten, die in de praktijk echter altijd koningsgezind blijken te zijn. Bij eerdere verkiezingen bleken deze "onafhankelijken" erg succesvol, waardoor de beïnvloedingsmogelijkheden van de koning werden vergroot.

De grondwet bepaalt de zittingsduur van de volksvertegenwoordiging op vier jaren. In 1981, het jaar waarin weer verkiezingen hadden moeten worden gehouden, werd deze termijn echter verlengd tot zes jaren. Uiterlijk oktober 1983 zou weer naar de stembus worden gegaan. In het voorjaar van 1983 werd dan ook vrij algemeen aangenomen dat de Marokkanen in de zomer een nieuw parlement zouden gaan kiezen. Daaraan voorafgaand werden in juni de gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Deze volksraadpleging, die als een goede graadmeter voor de politieke verhoudingen werd beschouwd, resulteerde in een overwinning van de onafhankelijken en de na 1977 opgerichte monarchistische partijen. Hierbij dient wel bedacht te worden dat van veel kanten geklaagd werd over allerlei frauduleuze handelingen.

Uitstel parlamentsverkiezingen

Begin juli deelde koning HASSAN II mee dat de parlamentsverkiezingen werden uitgesteld omdat eerst het door de "Organisatie van Afrikaanse Eenheid" (OAE) verordineerde referendum in de door Marokko geannexeerde voormalige Spaanse Sahara gehouden zou moeten worden. Volgens de vorst zou het land in de periode voorafgaand aan die stemming maximaal verenigd moeten zijn en moesten de grondwettelijk voorgeschreven parlamentsverkiezingen maar even wachten, omdat de territoriale integriteit een hoger belang was dan de onschendbaarheid van de constitutie. Waarnemers achtten het evenwel niet uitgesloten

dat de stembusstrijd in werkelijkheid op de lange baan werd geschoven omdat de koning was geschrokken van de in brede kring geuite klachten inzake knoeierijen bij de verkiezingen in juni en nu eerst betere procedures wilde vaststellen. Ook werd wel gesuggereerd dat de monarch de Saharaanse bevolking aan de aanstaande parlementsverkiezingen wilde laten meedoen en tot uitstel besloot omdat hij de internationale politieke situatie daarvoor nog niet rijp achtte.

Toen in oktober jl. de constitutionele termijn van de zittende volksvertegenwoordiging was afgelopen, verbond HASSAN daaraan een zeer merkwaardige conclusie: hij ontbond het parlement niet, maar volstond met de kennisgeving dat het vanaf dat moment geen wetgevende bevoegdheid meer kon bezitten.

Medio november vond een ingrijpende kabinetswisseling plaats. De technocraat Mohamed Karim LAMRANI werd tot premier benoemd. Het door hem geleide zakenkabinet kreeg als voornaamste opdracht in februari 1984 parlementsverkiezingen te organiseren. De toetreding tot de regering als minister van staat - maar zonder portefeuille - van de leiders van een zestal politieke partijen moest er borg voor staan dat de vast te stellen verkiezingsprocedure e.d. in brede kring aanvaard zouden worden.

Inmiddels is februari voorbijgegaan zonder dat de Marokkanen naar de stembus zijn geweest. De problemen rond het referendum in de Sahara en de recente ongeregelheden in het land zullen hier wel debet aan zijn.

Volgens de laatste berichten zullen de parlementsverkiezingen nu in september a.s. gehouden worden.

Beknopt overzicht van de legale politieke partijen in Marokko

1. Istiqlal-partij

opgericht : 11 januari 1944
richting : nationalistisch, burgerlijk-conservatief, voorzichtig
oppositieel

aantal parlementszetels in 1983 : 49.

2. Mouvement Populaire (MP)

opgericht : 1957 of 1958 (legaal sedert 1959)

richting : regeringsgezind, positief-kritisch, steunt op de autoch-
tone Berber-bevolking

aantal parlementszetels in 1983 : 44.

3. Mouvement Populaire Constitutionnel et Démocratique (MPCD)

opgericht : 1967 (afsplitsing van de MP)

richting : regeringsgezind, kritischer dan de MP

aantal parlementszetels in 1983 : 3.

4. Organisation de l'Action Démocratique et Populaire (OADP)

opgericht : 1983

richting : links-progressief, oppositioneel

5. Parti de l'Action (PA)

opgericht : 1974

richting : regionale partij, werkt nauw samen met de MP

aantal parlementszetels in 1983 : 2.

6. Parti Démocratique et Constitutionnel (PDC)

(nadere gegevens onbekend).

7. Parti Libéral Progressiste (PLP)

opgericht : 1974

richting : regionale partij, werkt nauw samen met de MP

8. Parti National Démocratique (PND)

opgericht : april 1981 (afsplitsing van de RNI)
richting : regeringsgezind

9. Parti du Progrés et du Socialisme (PPS)

opgericht : augustus 1974 (eerste congres: februari 1975)
richting : orthodox-communistisch, nationalistisch

aantal parlementszetels in 1983 : 1.

10. Rassemblement National des Indépendants (RNI)

opgericht : oktober 1978
richting : monarchistisch, burgerlijk-liberaal, pragmatisch;
de partij noemt zichzelf "Zijner Majesteits loyale
oppositie"

aantal parlementszetels : 142.

11. Union Constitutionnelle (UC)

opgericht : maart 1983
richting : monarchistisch

aantal parlementszetels in 1983 : 7.

12. Union Nationale des Forces Populaires (UNFP)

opgericht : september 1959
richting : syndicalistisch, oppositioneel, steunt Sahara-beleid
niet actief

13. Union Socialiste des Forces Populaires (USFP)

opgericht : september 1974 (eerste congres: januari 1975)
richting : formeel socialistisch maar in de praktijk eerder
sociaal-democratisch, nationalistisch, oppositioneel

aantal parlamentszetels in 1983 : 16.

Tot op heden werden over een op gang komende verkiezingsstrijd onder in Nederland verblijvende Marokkanen nauwelijks gegevens ontvangen. Wel bekend werd dat Marokkanen met een rechtse politieke voorkeur hun landgenoten trachten te bewegen aan de parlamentsverkiezingen deel te nemen.

De links-progressief gerichte Marokkanen overwegen om na 1 juli (na afloop van de vastenmaand Ramadan) over te gaan tot het voeren van acties contra deelname aan het actief kiesrecht. Met name de in Marokko verboden oppositie- en verzetsbewegingen zullen deze activiteiten stimuleren. Deze bewegingen, de Mouvement Option Révolutionnaire resp. de Ilal Aman vinden hun aanhang in Nederland onder de leden van het Komitee Marokkaanse Arbeiders in Rotterdam (KMAR) en de Associatie van Marokkaanse Migrantten in Utrecht (AMMU) resp. het Komitee Marokkaanse Arbeiders in Nederland (KMAN) te Amsterdam.

Leden van de Amicales proberen een manifestatie van het KMAN, het Marokko Komitee en amsterdams Anti-Fascisme Komitees te verstoren, 16 oktober 1977.

ONTWIKKELINGEN BINNEN "DE BEWEGING"

De richting, waarin zich het anti-parlementaire verzet tegen onderdelen van het Kabinetsbeleid, zoals tegen het kernenergiebeleid en het defensiebeleid beweegt, is niet duidelijk te bepalen. Rekening wordt gehouden met het ontstaan van meer kleine groepjes, die - goed geheim gehouden - harde acties uit zullen voeren. In dit verzet spelen tot "de Beweging" behorende basisgroepen een belangrijke rol. De afgelopen maanden heeft zich binnen "de Beweging" een aantal ontwikkelingen voorgedaan, waarvan de belangrijkste hier volgen:

- het model van het "panklare" actieplan, waarop belangstellenden in verrassend grote getale bleken in te tekenen, heeft aan populariteit ingeboet;*
- de aanhang in de regio is in verzet gekomen tegen het "arrogante Amsterdam".*

Het "panklare" actieplan

Tot voor kort genoot het kant en klare actieplan - meestal door de Amsterdamse basisgroep geconcipieerd, verkend, georganiseerd en gepropageerd - een niet onaanzienlijke populariteit. Voorbeelden daarvan zijn er genoeg: mislukte pogingen tot blokkade van uraniumtransporten in juni en november 1983; eveneens mislukte pogingen tot bezetting van objecten op de vliegbasis Woensdrecht in februari en april 1984; de bezetting van een object op de vliegbasis Volkel in april 1984 en de actiedriedaagse bij de vliegbasis Woensdrecht op 1, 2 en 3 juni jl.

Deze acties waren alle gekenmerkt door een ruime deelname van enthousiaste actievoerders. In de laatste acties was al een grotere invloed van basisgroepen buiten Amsterdam merkbaar. Een meer versnipperde aanpak bleek ook tijdens acties op de "Dag van de Onvrede" op 1 mei in Amsterdam en een aantal andere plaatsen en op 15 mei in Nijmegen. Ook de evaluatie van de actie-driedaagse was in de diverse regio's verschillend: de Amsterdamse basisgroep (regio West) vond het een sof, terwijl basisgroepen in de regio's Noord en Zuid resp. niet ontevreden en gematigd enthousiast waren.

De acties rond de zogeheten "Pleuris-dag" op 14 juni vertoonden eveneens een regionale aanpak. De basisgroep Amsterdam nam een voorschot op de "Pleuris-dag" door al op 4 juni het JOVD-kantoor in de hoofdstad te bezetten. Daar werden aanzienlijke vernielingen aangericht en werden een computer-ledenlijst en een som geld verduisterd.

De acties op "Pleuris-dag" werden opgetuigd om de ontstemming te demonstreren over het regeringsbesluit in de kruisrakettenkwestie en tevens uit afkeer van de parlementaire instemming met dat besluit. De acties mislukten grotendeels. In Amsterdam kwam men niet veel verder dan het bekladden van enkele metrotreinstellen. Voor een voorgenomen blokkade van drie rijkswegen naar Den Haag waren onvoldoende deelnemers en ook een noodremactie - bedoeld ter ontwrichting van het treinverkeer - kwam niet van de grond. Op een klein aantal acties in Soesterberg, Utrecht, Wageningen, Den Haag en Arnhem na, was eigenlijk alleen in Nijmegen de "pleuris" uitgebroken.

~~astrant~~
~~in de~~
provincie
~~Bluf!~~

In kleine groepen opererend wisten 150 tot 200 actievoerders de lokale overheid een zeer drukke dag te bezorgen. Daarbij kwam het tot wegblokkades met brandende autobanden, ingegooide ruiten, valse bommeldingen, een nepbom bij een politiebureau en een echte brandbom bij een kantoor van de BB.

Het verzet tegen de Amsterdamse "arrogantie"

In het "Landelijk Overleg over de Uraniumtransporten" was er na de blokkade-actie bij Apeldoorn op 29 november 1983 al sprake van enig ongenoegen bij regionale basisgroepen over het feit dat zij door de Amsterdamse basisgroep nauwelijks werden betrokken bij de voorbereiding van acties. Vertegenwoordigers van de Amsterdamse groep stelden daartegenover dat gebleken was dat er van grootschalig voorbereide acties niets terechtkomt en dat ze zeker niet geheim gehouden kunnen worden.

BASISDEMOKRATIE BROEIT

De ontevredenheid over het ontbreken van basisdemocratie brak pas goed door na 7 april j.l. Op die datum was een bezettingsactie gepland van een vijftal objecten op de vliegbasis Woensdrecht.

Tijdens het verzamelen voor de Woensdrechtactie kwamen de actievoerders, die inmiddels via de TV hadden kunnen vernemen dat hun plan uitgelekt was, voor het fait accompli van een alternatieve actie te staan en moesten zij wel deelnemen aan de actie op de vliegbasis Volkel.

Het ontbreken van enige vorm van overleg zette bij veel actievoerders kwaad bloed.

Overigens is er ook binnen de Amsterdamse "Beweging" onenigheid ontstaan over deze actie. Daar waren het de anti-militaristen die de actie veroordeelden, niet vanwege het gebrek aan basisdemocratie maar omdat het enig resultaat van de zo goed geheim gehouden actie was dat een groot aantal gezichten aan de autoriteiten was ingeleverd. Sinds die tijd blijken de regionale basisgroepen zich steeds vaker te verzetten tegen in Amsterdam vervaardigde actieplannen.

Waarheen beweegt zich de "Beweging"?

Dwars door de oorspronkelijke stromingen van de "Beweging", de AKB, AMB en KB^{x)} heen, valt op het ogenblik een aantal verschillen in opvattingen te onderscheiden met betrekking tot het toepassen van geweld en de te kiezen actiemodellen. Een deel is voorstander gebleven van de principiële geweldloze actie. Dit deel heeft aansluiting gevonden met radicale groepen uit de vredesbeweging. Een ander deel is van opvatting geweldloos te moeten blijven tegenover representanten van het overheidsapparaat althans zolang deze zich ook geweldloos opstellen. Door sommigen worden ordehandhavende maatregelen, zoals het wegslepen van blokkerende actievoerders, reeds als gewelddadig optreden aangemerkt.

Geweld tegen materiaal, zoals knippen in afrasteringen, het zich door braak toegang verschaffen tot afgesloten objecten enz., is voor deze groep volkomen aanvaardbaar.

Nog verdergaand zijn de intenties van groepen van het type "Onkruid" om zich door braak toegang te verschaffen tot objecten waarin gerubriceerd materiaal wordt vermoed, teneinde door publicatie van gegevens de bevolking ervan te overtuigen dat de overheid zich met perfide activiteiten bezighoudt.

Daarnaast is in het verleden een aantal malen gebleken dat zeer kleine groepjes bereid zijn tot het toepassen van sabotage.

Het blijft vrijwel onmogelijk te bepalen welke opvatting op een bepaald moment zal gaan overheersen. Complicerende factoren hierbij zijn de niet te voorspellen actiemoeheid - die vaak op onverwachte momenten optreedt - en het verschijnsel dat getroffen tegenmaatregelen op de één een ontmoedigende uitwerking schijnen te hebben, maar bij een ander de onlustgevoelens doen toenemen, evenals de neiging verder te gaan in de richting van meer gewelddadig optreden.

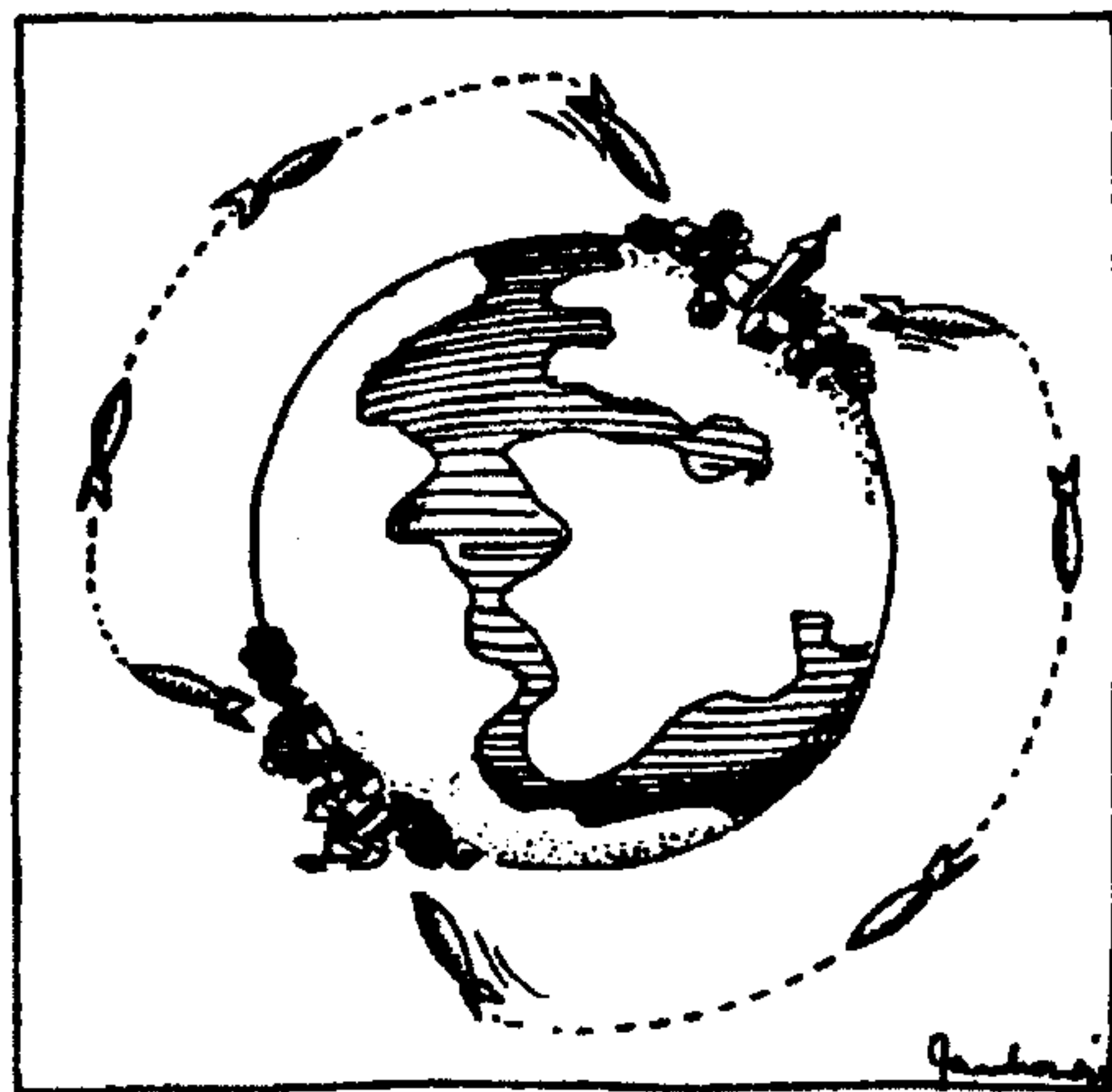
x) AKB = Anti Kernenergie Beweging
AMB = Anti Militaristische Beweging
KB = Kraakbeweging

WOENSDRECHT EN DE KRUISRAKETTEN

Op 28 juni 1983 besloot het Kabinet in het kader van het NATO-dubbelbesluit de vliegbasis Woensdrecht aan te wijzen als locatie voor de mogelijk in Nederland te stationeren kruisvluchtwapens.

Sindsdien zijn basis en gemeente Woensdrecht het toneel van activiteiten gericht tegen de kernbewapening in het algemeen en de kruisraketten in het bijzonder.

WOENSDRECHT GEHAKTDRECHT?

NEE, DANK U!

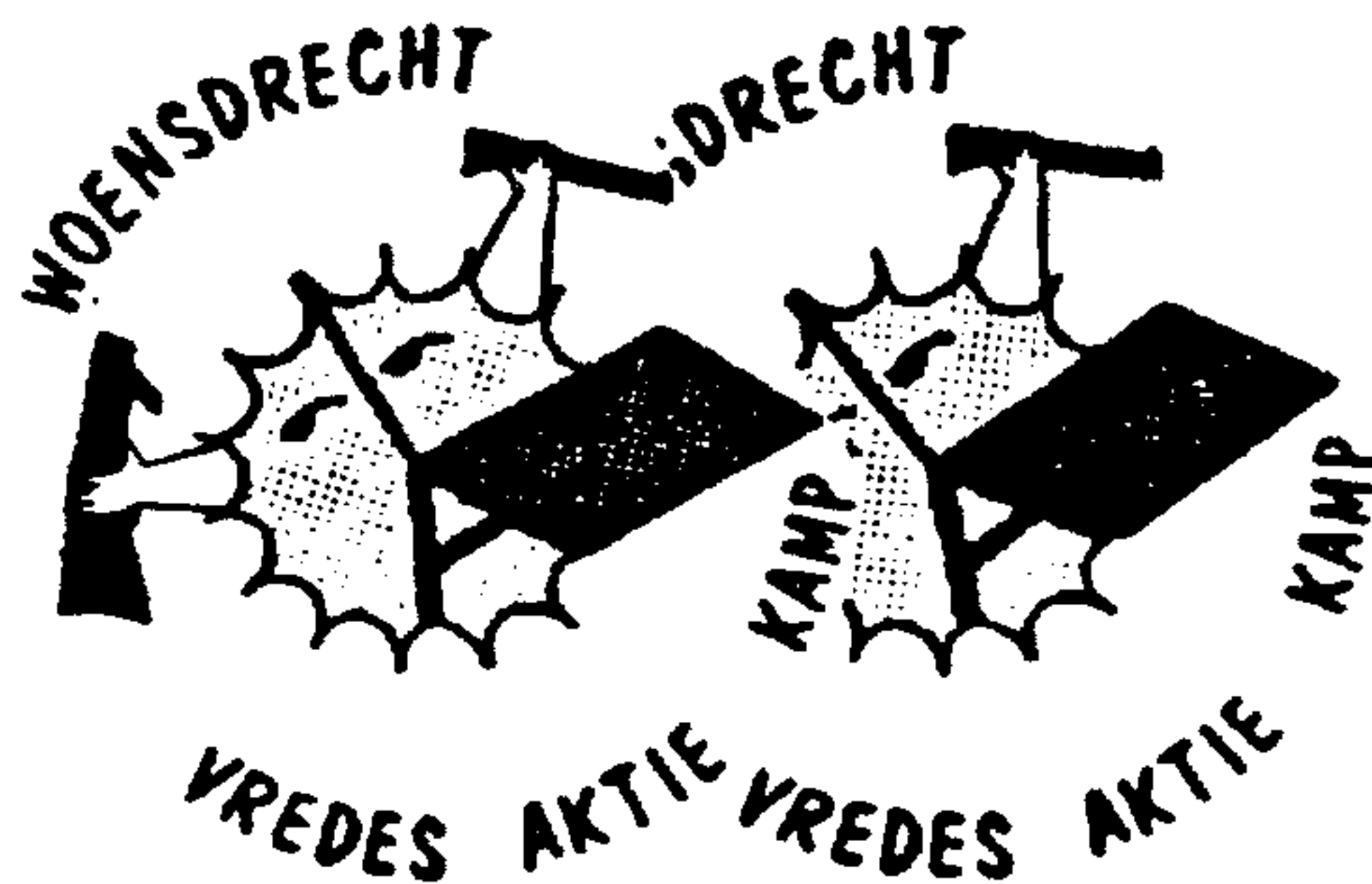
Het verzet van de bevolking tegen de stationering van kruisvluchtwapens in Nederland is blijkens enquêtes aanzienlijk. Voor het overgrote deel speelt dit verzet zich af binnen de grenzen van onze rechtsorde en beoogt het op democratische wijze druk uit te oefenen op de publieke meningsvorming en de parlementaire besluitvorming. Sommige groepen nemen echter een duidelijk radicaler standpunt in. Om hun onvrede over het kernwapenbeleid kenbaar te maken deinzen zij niet terug voor gewelddadige actie-vormen. Doordat Woensdrecht aangewezen werd als locatie voor de mogelijk te

plaatsen kruisraketten werd deze gemeente een brandpunt van activiteiten tegen de kernbewapening.

Activisten uit de anti-kernenergiebeweging (AKB) en de anti-militaristische beweging (AMB) hebben zich gaandeweg aangesloten bij het radicale deel van de vredesbeweging, dat acties wil organiseren die niet principieel geweldloos behoeven te zijn. Om in staat te zijn tot effectief en slagvaardig verzet heeft men zich georganiseerd in basisgroepen die autonoom en zonder hiërarchie functioneren. Dit resulteerde, naast de regelmatig terugkerende demonstraties en manifestaties van de vredesbeweging, in een aantal geruchtmakende acties tegen de vliegbasis Woensdrecht. Het ging hierbij zowel om eenvoudige

binnendringingsacties en het "snoeien" van de prikkeldraadomheining als om bezettings- en blokkadeacties waarbij diefstal en vernieling van materialen en documenten het oogmerk dan wel gevolg waren.

Bij deze acties tegen de vliegbasis bleek het in Woensdrecht gelegen Vredesactiekamp (VAK) een ondersteunende en coördinerende taak te hebben.

Sedert september 1983 bevindt zich bij de vliegbasis Woensdrecht een permanent tentenkamp, genaamd Vredesactiekamp, zulks naar voorbeeld van de vredeskampen in Comiso (Italië) en Greenham Common (Engeland).

De in het VAK verblijvende actievoerders hebben zich ten doel gesteld de plaatsing van kruisraketten te verhinderen. Hun motivatie is niet alleen gelegen in een afkeer van kernwapens, maar meer algemeen in een afwijzing van het gebruik van kernenergie en van militaristische aspecten van de maatschappij.

De bewoners van het VAK willen volgens eigen beweringen de vredesbeweging uit het slop halen door hardere eisen te stellen en de voorbereiding en uitvoering ter hand te nemen van effectief verzet - desnoods met geweld - om plaatsing van kruisraketten te voorkomen.

Het VAK kreeg aanvankelijk weinig steun zodat de activisten zich genoodzaakt zagen zich naar buiten toe als gematigd te presenteren. Het VAK is niettemin direct betrokken geweest bij voorgenomen en uitgevoerde radicale acties tegen de basis. Deze betrokkenheid hield onder andere in planning, verkenning, coördinatie en deelneming aan acties. De eerste bezettingsactie tegen de vliegbasis Woensdrecht vond plaats in de nacht van 18 februari.

Leden van het VAK poogden in samenwerking met zogenaamde Basisgroepen tegen Kerngeweld en Militarisme een communicatiebunker op de basis te bezetten. Daarmee wilde men aantonen bereid te zijn verder te gaan dan het door de overheid getolereerde demonstreren.

Na een minutieuze voorbereiding van maanden togen in die bewuste nacht actievoerders uit verschillende steden naar Woensdrecht. De overheid bleek van te voren op de hoogte van de actie en had passende tegenmaatregelen genomen waardoor het beoogde doel van de actievoerders niet kon worden gerealiseerd. Het verloop van actie en tegenactie had een vreedzaam karakter.

Twee maanden later, op 7 april jl. was door basisgroepen een volgende "geheime" actie tegen de basis gepland. Het plan omvatte de bezetting van een vijftal objecten op de basis en de verwijdering van de aangetroffen documenten.

De actievoerders hadden lering getrokken uit de voorgaande mislukte bezettingsactie. Om "aanbranden" van de gehele actie te voorkomen kozen ze voor een indeling in 5 regionale groepen die zelfstandig zorgdroegen voor de actievoorbereiding en -uitvoering. Details werden pas in een laat stadium bekendgemaakt. Nadat bleek dat de actie ondanks alle voorzorgsmaatregelen toch was uitgelekt en de bewaking op de basis was versterkt, besloten de initiatiefnemers een alternatief actieplan uit te voeren. Een vijftigtal actievoerders was het niet met deze beslissing eens vanwege het ontbreken van een basisdemocratische besluitvorming. Ze vertrokken toch naar Woensdrecht en ondernamen enkele prikacties zonder de vliegbasis te betreden. Het alternatieve plan behelsde een bezettingsactie op de vliegbasis Volkel en de verrassing bleek compleet. Op de vliegbasis Volkel werd een kledingannex wapenmagazijn opengebrouwen en bezet. Eerst uren later werden de actievoerders door de Koninklijke Marechaussee afgevoerd, een grote wanorde in het gebouw achterlatend.

Op 1, 2 en 3 juni jl. werd bij de vliegbasis Woensdrecht de grootste actie tot nu toe gehouden, een zogeheten actiedriedaagse tegen kernbewapening en militarisme.

Doel van deze driedaagse was de druk op regering en parlement vlak voor het plaatsingsbesluit te verhogen.

Aan de acties lag een plan ten grondslag, dat ondanks kritiek van diverse actiegroepen op het zogenaamde Landelijk Overleg Basisgroepen tegen Kerngeweld en Militarisme toch werd aangenomen. Het plan behelsde een menselijke blokkadeactie van de basis en ter afsluiting van de driedaagse acties een demonstratie in Bergen op Zoom, waarin ook meer gematigde vredesactivisten konden participeren. Teneinde een confrontatie met de overheid en het gevaar van criminalisering van de verdere actie te vermijden had men de bezettingsacties, die oorspronkelijk in het actieplan waren opgenomen, geschrapt. Daags voor de actie op donderdag 31 mei, tijdens een muzikaal protest voor de vrede rond de vliegbasis, verzamelden zich enkele honderden actievoerders en startten met de bouw van een tweetal tentenkampen bij de basis die als logistiek steunpunt moesten dienen. De feitelijke blokkade van de basis, waaraan tussen de 2500 en 3000 personen deelnamen, had een relatief vreedzaam karakter. Het doorbreken van de blokkade door politie, om aan- en afvoer van personeel en materieel door defensie mogelijk te maken, en de bekendmaking van het kabinetsbesluit inzake de kruisraketten maakte de stemming onder de actievoerders grimmiger. Desondanks bleven ernstige ongeregelheden uit, al moest de ME enkele malen ingrijpen ter voorkoming van erger.

Aansluitend aan de actiedriedaagse wilden actievoerders een begin maken met de oprichting van een Internationaal Vredesactiedorp (IVAD). Het idee is vorig jaar ontstaan tijdens een bezoek aan een

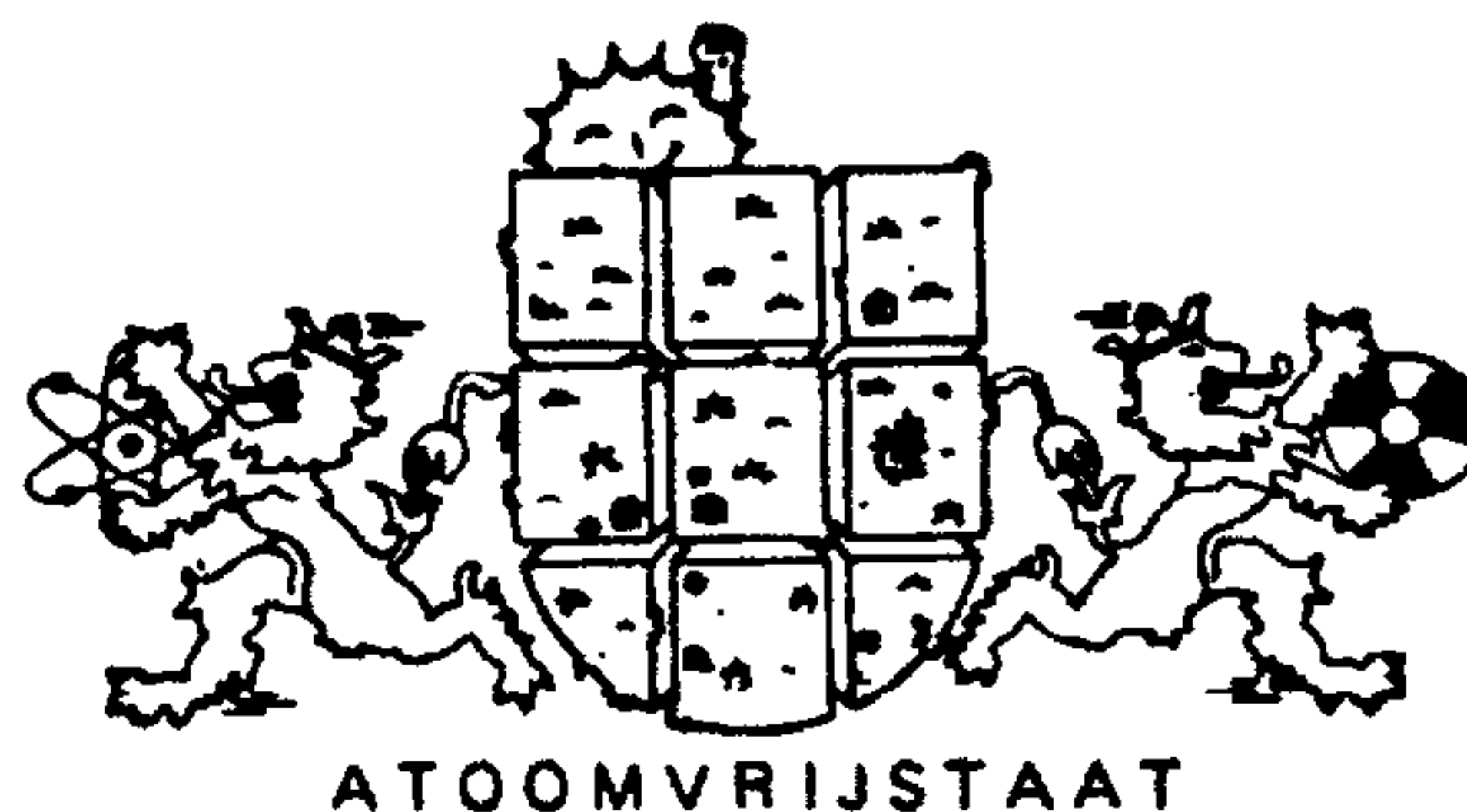
INTERNATIONAAL VREDESAKTIE DORP

internationaal kamp in de Franse streek Larzac, waar boeren en actievoerders zich al jaren verzetten tegen uitbreiding van een militair kamp. Het IVAD zou als uitvalsbasis moeten gaan dienen voor acties tegen de kruisraketten en zou door bewoners gebruikt worden als experiment om te zoeken naar nieuwe manieren van leven, wonen en werken. Omdat het dorp voor langere tijd onderdak zou moeten kunnen bieden aan een paar honderd personen zijn er plannen gemaakt voor de opzet van verschillende alternatieve bedrijfjes.

De organisatoren wilden komen tot een uitwisselingsprogramma met actievoerders uit andere NAVO-landen, waar ook reeds soortgelijke dorpen bestaan, om ervaringen uit te wisselen en gezamenlijk strategieën tegen de kernwapens te ontwikkelen. Als locatie voor het IVAD was de keuze gevallen op een leegstaande steenfabriek in de directe omgeving van de basis, alwaar tijdens de actiedriedaagse een tentenkamp gevestigd was. Korte tijd nadat men de steenfabriek had gekraakt, ging de politie evenwel tot ontruiming over. Ook volgende pogingen om het IVAD op te richten werden door de politie verijdeld. In afwachting van eigen faciliteiten genieten de toekomstige IVAD-bewoners gastvrijheid op het VAK.

Naast het reeds bestaande Vredesactiekamp en het IVAD zijn er ook plannen om te komen tot de oprichting van een zogenaamde Atoomvrijstaat in Woensdrecht. Het plan voor het stichten van zo'n Atoomvrijstaat is ontstaan tijdens de Dodewaard-blokkades in 1980 en 1981. Bij Dodewaard of een ander kernenergieproject in Nederland wilde men een stuk

land kopen om daar te komen tot een eigen atoomvrije staat. Voor de financiering hiervan werden alternatieve paspoorten uitgegeven voor eventuele burgers van de nieuwe staat. De opbrengst bleek echter onvoldoende om de plannen te verwezenlijken. Na de aanwijzing van

Woensdrecht - niet ver van de kerncentrales in Borssele en Doel - als locatie voor de mogelijk te plaatsen kruisraketten zagen de actievoerders nieuwe mogelijkheden om de idee van een Atoomvrijstaat te realiseren. Als resultaat van het overleg met het VAK werd het enige "ministerie", dat van Subversieve Zaken, overgedragen aan de Amsterdamse Steungroep van het VAK. Met de Atoomvrijstaat willen de actievoerders een veilige uitvalsbasis verkrijgen voor het uitvoeren van directe acties die de plaatsing van nieuwe kernwapens moeten verhinderen. Tevens menen ze, ingeval van onteigening in verband met een eventuele uitbreiding van de basis, sterk te staan om zich hiertegen te verzetten.

De verrassende ontruiming van het VAK op woensdag 27 juni heeft naar alle waarschijnlijkheid een streep gehaald door vele voorgenomen acties tegen de vliegbasis. Dat zal echter niet betekenen dat in Woensdrecht acties tegen de plaatsing van kruisraketten tot het verleden zullen behoren.

= = =